

Escad Inca

Lladrarà cada diumenge mentres li donin que menjar

Administració e Imprempta: S. Francesch, 23.

ESpanya: UNA PESSETA CUATRIMESTRE :: ESTRANJER: DUES IDEM IDEM.

PAGO PER ADELANTAT

El Periòdich local

EL poble o la ciutat que té una publicació independent de tot compromís mesquí, surant demunt ses passions humanes; que sol's té interès per la prosperitat moral y material de sa Regió, y curolla per l'engrandiment de la terra que l'engendrà, té un candaler lluminós que mostra a n' el mon les riqueses y productes de les seves encontrades; un monument ahont quedan esculpides les glories patries; y un arsenal qu'arxiva la seva historia, la seva tradició y tot lo que pertany a la seva grandesa.

Quant s' ha de fer propaganda per una iniciativa patriòtica, per un afany caritatiu, per una empresa grandiosa que ha d' enaltir el poble; quant s' ha d' emprendre una volada qualsevol de quins elements se valen els seus iniciadors per ferla anar avant? De la premsa local. Ella es la que esposa, la que clama, la que enrahona per mostrar los beneficis y conveniencies que pugua reportar la realisació dels projectes proposats.

Pobles hi ha amagats, dins l'oscuritat de la seva vida, qu' el mon no sabria si etxisteixen, si no fos p' el seu periòdich, per aquesta fulla volant que dú y comunica la sang, la vida y l'ingení dels seus moradors, y fa conéixer els fets y sucesos, que se desplegan dins el seu si, a les poblacions més allunyades. Ell es el porta veu de totes les manifestacions de la vida del poble; ell, es el qui fa crides dels productes de les seves terres y de les indústries de les seves fàbriques, fonts de riquesa, que sense la premsa

no tendria siquies per hont corre.

El periòdich local es el qui dona la veu d' alerta quant amenaça a son poble qualque calamitat; éll el qui clama quantre els abusos é immoralitats públiques, y moltes vegades, desxondeix a n' els qui dormen dins el rutinarisme de ses coses.

Y apesar de la seva missió regeneradora, dels seus afanys y esforços, el periòdich del poble de mitjana importancia, no pot viure, va prim y magre com un tí-sich, degut a lo poch qu' el poble encobeix les coses que li donen importancia. Per honra regional, per amor a les coses qu' el favorexen, per porer dir: *el nostro periòdich*; tothom hauria de tenir un gran zel per conservar-lo, com un element de vida y de progrés; y no hey hauria d' haver familia que no fos suscriptora del periòdich local. Mes encare. Els homs de lletres, no haurian de comportar que sortís pobre en literatura, aidantli amb llurs plomes; y els de doblers subvencionarló amb los seus capitals, perque sortís amb la seva forma ilustrat y rumbós, y no raquitich, encare que sostengut de bones inspiracions.

D' aquesta emulació necessàriament naxerian altres iniciatives literaries: com certàmens, biblioteques, sales de lectura, aficions literaries, tal vegada de tanta trascendencia, que seria capás d' ennoblir el caràcter de les gents y moralisar les seves costums.

Tal es, com teng concebuda que hauria d' esser, la publicació a un poble que no tenen altre cosa.

Y... quant parlam aixis; no es que nos quexém de l' acceptació

qu' hem tenguda. Si no tenim subvencions; tenim colaboració de literats de gran renom, que nos honran en los seus traballs. Han plogut a dreita y esquerra felicitacions d' aprobació, qu' ens animen anar envant; si be es ver, que n' hi ha que voldrian fernes desapareixer del drap de la premsa, lo mateix qu' el facinorós voldria que desaparequés el fiscal qui l' acusa.

DANIEL.

La sigüent composició en el Certamen literari de Palma, fou agraciada amb el primer accésit al premi de la poesia d' assumpto regional.

Hivern

LEMA: Al amor de la lumbré.

¡Que n' es de cru l'hivern! ¡Quina nevada enguany s' es escolada demunt eix penyal! May per temps de ma vida recort haverne vista més cumplida!

¡Y ja en vatx fer cinquanta p' el segar!!

¡Qu' alegre qu' es el foch!.. ¡Com agombola la flama que brillant s' acaragola de la cuyna pagesa enmitx dels banchs; reflectint en la negra sotilada hont l' espessa fuma hi ha deixada la llargá historia, escrita, de cent anys!...

Defora tot es blanch. Sembla l' paisatge embolicat dins ampla cortinatge de finissima tela de sati. Y dels gegantins arbres l' ossamenta un nou vestit per abrigarse ostenta de caramells de gel alabastrí.

Cercant la llavoreta soterrada troba l' ayrell redós baix la taulada y vora les pahisses del Casal, Y dorm baix la finestra coronella hont d' estiu hi tenia l' oronella son niu qu' are ha desfet el temporal!

Ja les ovelles cap al plà baixaren. Y eixes serres deixaren avuy tot es un gel.

Que tristes son quedades ¡jamay are animades p' el sò del fabiol, o alegre bel!...

Ja. D. Ramon Siles
Sota Plana Ribera
Alfons

Sobre'ls pedrissos qu'ab les pells negretjen
y que la llar rodetjen,
el vell padri se asseu vora 'l caliu.
Demunt el front, dels anys du la nevada
y estreny sa mà gelada
lo rosari de llàgrimes de viu.

L'estol d'infants qu'alegra saltirona
al costat sen replega qualque estona
rondalles per contar d' encantament.
Y ells l' escolten atents, boca badada,
com d'aucells tauladers la niarada
quant el piular dels pares a prop sent.

Dins la tafona'l truy estones gisca,
mentres feixuch rellisca
les molsudes olives esclafant.
Los tafoners van revoltant l' espiga,
y'ls masells esportins prempsa la biga
y l'oli just or fús van degotant.

Su la fornal replega la vesprada
pastors y carritjers, l' hora ansiada
del Rosari y les sopes esperant.
Rendits están, més s'ànima tranquila;
y de ses pipes l'espès fum s'enfila
y ab lo de la caldera's va mesclant.

Allà quant á la nit, blanca y callada
per veure la nevada
a lluna guaita a l'ampla firmament,
sos purs raigs a balquena
demunt la neu destrena
y sembla la muntanya un munt d'argent.

El silenci turbant hi remoretjen
clares fonts qu'enguietjen
cap a la vall, corrent turons avall.
Y exhala fins aromes la murtera
que brosta a la vorera
de l'aigua tot sentint l'alegre rall.

¡Que n' es de crú l'hivern! ¡Quina nevada
enguany s'es escolada
demunt eix penyalar!
May per temps de ma vida
recort haverne vista mes cumplida,
¡Y ja en vaig fer cinquanta p' el segar!!
Joseph M. TOUS MAROTO

...Y no es cuento...

(Acabament)

Quant arribá en Petardo ja n' hi hagué
un parey qui se malpensaren, perque en
veritat no s' assemblavan cap mica en Pe-
tardo qu' havian vist, ben maudat y viat-
jant a lo senyó, y es de sa carta aquella
que en Pentinat repartí. Aquests malpen-
sats anaren a can Pentinat y sa germana
d' aquest los digué petit a s' oreya.

—¡Están pensant es modo de repartirse
lo des richs!

Ab axò senten un toch demunt sa taula
y a n' en Pentinat que deya:

—¡Però homol! Qu' es lo que me dius?

—Lo que sents y axò es sa veritat. ¿Es
possible qu' hagues pres en sério axò d' es
socialisme? Has de ferte contes qu' es po-
ble es un ase (sic) que si li fas di viva di-
rà viva y si li fas di muerá heu dirá sen-
se importarli qu' es lo qu' ha de viure ni
lo qu' ha de morí. Y axí es molt just que,
en paga de sa seua estulticia y d' anarli pe-
ses seues, visquem demunt sa seua esque-

na. Ni més ni menos. No coneix en Ler-
roux qui dú de remolch casi tot Barcelo-
na? Ja me dirás quin ofici té.

—De modo que axò d' es socialisme es
una farsa?

—Una farsa completa, homo! Mira: tot
es questió de replega doblés. S' aca-
ramulla tot lo possible, ja sigue en un
mes, dos, tres, un any, y quant dins sa
caxa de resistenci hey ha qu' heu pagui,
se mou una folga y se promet pagá es jor-
nal es dies de paro; se fa sa folga, se pa-
gan es jornals tres o quatre dies y londe-
má ¡s' han acabat es fondos! Es trabaya-
dós no tenen més remey que torná a n' es
trabay, y llevó noltros nos embutxacam,
lo més fresch del mon, lo que sobre. Estás
ab mí?

—¡Molt bé, homo, molt bé! Ja com-
prend tot lo que vols dí, deya en Pentinat
tot content. —Però bono, Petardo, es segú
que voldrás pegá un roeg antes d' es mee-
ting...

—Trop que convendrá perque, un sach
buit no s' serva, y jo ab sa panxa buyda
no som capás de di quatre paraules segui-
des.

Sa sala aont es companyero Petardo ha-
via de predicar ses doctrines socialistes es-
tava de gom en gom. Feya més de mitja
hora que havia tocada sa senyalada per co-
mensá es meeting y en Petardo no com-
parexia. Es publich frissava de sentí sa
veu de sa veritat? Uns quants anaren a
can Pentinat per dirlos lo que feya el cas
y que frissassen; pero encare no lören ar-
ribats com pogueren veure ab sos propís
uys, es bon sopá que se passaven es dos
redemptós de sa classe trabayadora. Vent
axò corregeren com a llamps a diró a
n' es companyeros qu' esperaven en es
círculo, diguent fort quant arribaren.

—¡Companyeros! Teniu iam?

—¡¡¡Siiii!!! respongueren tots.

—¡Idó veniu! Veniu y voreu lo que
s' enfioquen es nostres jefes! Bons pollas-
tres y costelles, bon vi, rom y dulces!

Es qui havian sentida se conserva d' en
Petardo y en Pentinat la repetiren a n' els
altres y ab això se mogué una algaravia
infernál: parexién fieres rabioses. Y ab
aquestes disposicions arribaren a can Pen-
tinat. Al instant no se veren més que gar-
rrots qui cayen demunt ses costelles d' es
dos apostols d' es trabayadós....

Es cap d' un parey de dies es periódichs
daven conta d' aquesta feta ab los siguients
termes, qui més qui menos.

«En es poble de X fanatisats els seus
habitants p' es vicari, qu' imposa a n' es
feligresos ses seues doctrines rancis y obs-
curantistes, foren un día d' aquets, apedre-
gades y atupades dues honrades persones
qu' anaren a n' aquell poble per ensenyar
ses doctrines de cultura y progrés a n' es
seus habitants. Aquets, per doná a coe-
xer lo qu' eran y conduits p' es vicari ne-
gre imatge de s' obscurantisme, se portaren
d' un modo que ses conciencies rectes y
tot homo d' honor reprovarán sempre.
Mentres no s' esclafi es cap a n' aquesta
fiera reaccionari, sentirem dir tots es dies,
fets com es que acabam de publicá »

¡¡Feylós gastos a n' aquets!!

El sen PIRRIS.

PENSAMENT

Les penes de la vida serveixen als
bons cristians per minvarlos, sa fe-
redat de la mort.

CANÇONS POPULARS

Amoroses

13. Cantau, cantau ramellet,
com que siguen espaseta,
cuant sent aquesta veueta
m'agafa mal de co ret.
14. Francisqueta hermosa ets tú
que me tens encativat,
y me fas viure penant,
¡no teng consol amb ningú!
15. A sa muntanya hi ha neu
y s'oratje que li toca;
en es costat de s'atleta
hey fá un está de Deu.
16. Dues peres a un brot
crexen de nit y de día;
jo vuy sa mare y sa fia
y llavò son pare y tot.
17. En Juanet de sa dida
passa per aquí devant,
amb sa guiterra sonant,
y vá a ca na Margalida.
18. Jo amb aquest guiterronet
vaig encativá sa dona,
miraulo qu' encara sona,
que vá de vivaronet.
19. Si tenia dos doblés
compraria una guiterra,
per fé ballá na Miquela
per devall es taronjés.
20. Tres Antonis teng que m'ullen
no sè amb quin me'n aniré;
me'n aniré amb so des carré
maldement els veys no'l vulguen.
21. El rey m'ha fet un favó
y jo no'l me merexí,
un estimat que tenia
de pobre, l'ha fet senyó.
22. Ses branques d'una olivera
totes miran a n'el cel;
ja dirás a n'en Miquel
que no mut, que jo som seua.
23. Aquest camí de Ciutat
jo l'hè de arribá enfontá,
sa meua amó no té fi
que posada amb en Bernat.
24. Si jo fos estat Ministre
com vos duyen en presó,
no vos hi hagneren duit, no,
miray de la meua vista.

Un FOLK-LORISTA.

MOSSEGADES

Sa gent es el dimoni per fer comentaris,
s' altre día, ab motiu d' haver arribat la
nova de l' explosió del Canalejas n' hi va
haver més de dos que tenen esperanzas ab
aquest nom per redimir la patria que der-
ramaren llàgrimes y tot trist s'esclama-
van.

—Que som de desgraciats, aré qu' en
Canalejas mos havia de salvar ha rebentat.

—¡Però homo, en Canalejas no ha re-
bentat, está ben sá y bó!

CRONICÓ

Agost de 1903

—Tu no estás enterat de ses noves, ¿no has lletgit es partes telegrafits?

—Sí, però es sa caldera que li ha esclatat.

—Y sa caldera que no es al bisbe de sa panxa.

—No heu has antés la patria está salvada porque si es en Canalejas que l' ha de salvar, está ben sa y ben bó, com te dit, lo que rebentá va esser la caldera d' un va por que te per nom en Canalejas.

—Ja deya jo, en Canalejas rebentar are qu' havia d' esser cosa, no poria esser.

Els empleas de la Companyia de ferro carrils de Mallorca, han cobrat tres dies de sobre sou els de servici fixo y 7 els de moviment, p' el servey extraordinari dels dies de Fires y festes qu' esteren a Palma.

Sa Junta heu acordá, però, diuen si en lloch de esser tres y set, varen esser quatre y vuit es dies que fé consigná se pagassen!

Si la notici es vera, ¡hi hentrá hagut escolim!

Correspondencia

Sr. Director d' Es Ca d' Inca.

Esporlas 30 d' Agost de 1903.

Benvolgut Sr. meu: Tot apurat, porque me pareix sentir ja pes talons ses espipel·lades d' es Cá que m' encalsa y me demana un bossí, m' he determinat, surti com surti, avuy ferli una afalagadureta.

Avuy hem pujat els esporlarins tots mossos s' empitadà costa que dú al Monte Carmelo, com acostumam ferhó cad' any per escometre y fer festa a la Mare de Deu del Carme qu' allá té el seu santuari, rodejada de piadosos hermitans que seguit seguit li ian companya.

Tota se setmana no sentien altre cosa entre els nostros paisans que projectes de colles y cuadrilles que s' havien d' organisa per pujarhi; y avuy dematí encare no es cabava de desxondí el sol q uant, cames amigues a enganarhó s' ha dit cap amunt. Uns a peu, ab paneres ab se ma, altres mes senyós qualcant a una somera ab unes bayasses ben escibades de trastos p' el dinar, formaven hermosos estols qu' es perdien de vista en sech, perdentsé per dins el bosch trondós de se Granja.

Allá d' alt, ha celebrat l' ofici D. Mateu Togores, nostron estimat Rector y després de s' evàngeli ha fet un bell sermó el P. Martorell de Sant Felip, ensalçant ses glories de María Santissima del Carme nostra Mare.

S' havia escampada la gent, tormant rotlades dins el bosch de la Mare de Deu, y allá en veuríeu de truy y corregudes cada qual al seu redol en arriba s' hora des dinar, qu' avuy es més bó y saborós que may, y que avuy se menja ab mes pau y germandat que cap día del any.

Es decapvespre, hem tornat a veure la Mare de Deu, li hem cantat un Rosari despedintnos y prometentli, si mos dona salut y alegría, venir l' any qui vé ab les mostras families a veurerla altre vegada.

Aquest es Sr. Director es platet que per afalagar es seu Cá ha tengut manyes de compondre son aff. y s. s. C.

Dia 21.—Diven qu' es frare heu apaga, però enguany el temps segueix calent ferm.

—Es governador de Barcelona diu que acabada sa vaga de picapedrers, ha quedat resolt es conflicte obrer en tota sa provincia.—Torna a Santiago el cardenal Herrera. La població li fa una carinyosa rebuda.—Alguns periòdichs asseguran que D. Jaime de Borbón ha visitat diferents pobles de Guipúzcoa y assistint a una corrida de toros a Sant Sebastiá.

Dia 22.—La mar va plana y hey ha poques noves.

—El procés Humbert qu' ha mogut tanta polseguera acaba ab petites proporcions. Vat-aquí ses penes imposades a n' els majors estafadors del mon: a na Teresa y a a n' en Federich Humbert, cinch anys de reclusió y 100 franchs de multa; a n' en Roman D' Anrignan, tres anys de presó; y a n' es seu germá dos.—Mor el celebre polítich marqués de Salisbury, quefe des partit conservador anglés.

Dia 23.—Les obreres de tots els oficis de Madrit ian un mitin pera demanar el cumpliment de les lleys que regulan es treball de ses dones y nins.—Comensa s' anunciada visita a n' els arsenals, el senyor Cobian ministre de Marina.—Una Real orde d' Instrucció pública, disposa que lo més llarch, dins un més se provehiessen en propietat 3,000 y pico d' escoles qu' hey ha vacants.

—Mor a Roma Menotti Garibaldi, sif del general Jusep Garibaldi.

Dia 24. En el vehí poble de Buger trobaren dins un sostre un homo assassinat.

—Els telegrames de Macedonia son aborronadors. Donan conte d' innumerables matances, de violacions, de destruccions de cases y d' incendis y voladuras.

Dia 25.—Per Mallorca no hey ha res que pengi en no esser una brusqueta fina qu' ha refrescat un poch es temps.

—El Consey de Guerra ha condemnat a mort al condestable Lopez de Guzmán, assessí des seu quefe es comandant Armario; y es de Ministres ha denegat s' indult.

Dia 26.—Un homo d' Artá qu' havia anat a nadar tengué la desgracia qu' una ona el prengué mar en lins, morint augegat (a. c. s.) La guardia civil y alguns homos el tregueren d' entre unes roques.—Els ervisenchs diven qu' encare no será enguany sa inaugració d' es monument d' En Vara de Rey.

—Surten de Sant Sebastiá cap a París y Viena, la Reina y l' Infanta María Teresa.—A Barcelona explota una caldera del vapor Canalejas, causant sa mort a dos tripulants y ferint gravement a altres.

—Turquia ha dat completa satisfacció a totes ses reclamacions del imperi moscovita. Per cumplí tot-duna una d' elles, han estats fusellats els assessins des consul rus a Monastir.

Dia 27.—El «Diario de Mallorca» par-

lant de sa Canonizació de la Beata Catalina Tomás, diu que aquest solemne acte se ferá en es mes de Decembre del any propinent y durant les festes de l' Inmaculada.—A Palma es vespre i' orfeó «La Igualdad» Gavanense de Catalunya obsequiá ab una serenata al Ajuntament, al Governador civil y a l' «Orfeó de la Protectora» tots els coros que cantá foren aplaudits.

—El Rey a depassat son viatge a Zaragoza fins a ses festes de la Pilarica.

—El Papa Pío X. imposa el capelo cardenalici al Arquebisbe de Valencia senyor Herrero Espinosa.

Es CRONISTA.

Lladrades y moxonies

Avuy repartim a nostres suscriptors el tercer cuadern del folletí L' art de estodiar.

El repartiment del consum p' el corrent any ha dat lloch a moltes reclamacions, per part dels vehíns d' aquesta ciutat qu' es consideran masse gravats. Per medi de papeletes impreses ha contestat la junta municipal a cad a un dels interessants, que desestima la seua reclamació per infundada e improcedent.

Lo qu' es infundat e improcedent es s' acort, que persones prou enterades nos diven prengué dita junta, de no lletgir les sollicituts escrites dels reclamants. ¿Perque s' anuncia qu' es poren fer reclamacions si no se n' ha d' escoltar cap?... Basta tenir sentit comú per veure que no s' just, passar per una mateixa rasadora a les persones que se queixan per vici y a les qu' exposan rahóns lògiques y de pes. Dit acort indica que la junta repartidora se creu esser infalible. Tant debò qu' heu fos.

Y a proposit cols. A la Sala, de les vuit fins a les dotze del matí, está uberta sa cobranza del segon trimestre de la contribució del consum. Acabarà divenres que vé. Y no tenqueu sa bossa que prest segurament se cobrará es tercer trimestre. Això son ses consecuencias de no fer es repartiment d' hora.

Dijous prop passat se va veure bastant animat es mercat ab motiu de dur els pagesos la seua cullita a la cortera o a n' el pes del bassó que se vé molt concorregut d' aquest producte.

El preu corrent va esser baix com el dels mercats anteriors, o sia a 14 duros y mitj es quintá.

